

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ
2019.**

UVOD

Transparency International u Bosni i Hercegovini je tokom 2019. djelovao u veoma nepovoljnom i izazovnom okruženju, imajući u vidu da je godina prošla u potpunom zastoju rada institucija zbog izostanka formiranja vlasti na nivou BiH i Federacije BiH. Ovo je dovelo i do potpunog zastoja u provođenju antikorupcijskih reformi, odnosno nemogućnosti predlaganja i usvajanja unapređenja zakona koji su ključni za borbu protiv korupcije, a na čijem zagovaranju je radio i TI BiH u prethodnom periodu. Prethodnu godinu su obilježile i korupcijske afere unutar samog vrha pravosuđa u BiH, koje je dotaklo najniži stupanj povjerenja građana, što je bilo praćeno i javnim progonom i procesuiranjem onih koji su na ove slučajeve ukazali, što je u velikoj mjeri uticalo, kako na procesuiranje korupcije, tako i na spremnost građana da prijave korupciju.

Ovo se odrazilo i na poziciju BiH prema Indeksu percepcije korupcije (CPI), koja je sa indeksom 36 (od 0 do 100) i 101. pozicijom, pala za 11 mjesta i dobila najgoru ocjenu od 2012. godine.

Ipak, TI BiH je nastavio djelovati u svim sektorima od važnosti za borbu protiv korupcije, zagovarajući za unapređenje zakonskog okvira, vršeći monitoring institucija koje provode zakone, prateći raspodjelu i utrošak javnih sredstava, te pružajući pravnu pomoć građanima u borbi protiv korupcije i postupajući u pojedinačnim predmetima prema nadležnim institucijama.

TI BiH-u se za pravnu pomoć tokom 2019. obratilo više od 1000 građana, a postupao je u 173 nova predmeta prema institucijama. Pored toga, TI BiH je podnio 7 krivičnih prijava zbog različitih vrsta zloupotreba. Pokrenuo je 15, a dobio 19 sporova protiv institucija koje su kršile Zakon o slobodi pristupa informacijama.

TI BiH je nastavio i zagovaračke aktivnosti, predlažući i vršeći pritisak za usvajanje boljih zakona o sukobu interesu, Zakona o javnim nabavkama, Zakona o finansiranju političkih stranaka, zakona o zaštiti prijavitelja korupcije, ali i za provođenjem preko potrebnih reformi u oblasti pravosuđa.

Svjestan neaktivnosti vlasti i prepreka izazvanih neaktivnošću parlamenata i vlada, TI BiH je poseban fokus stavio na monitoring rada institucija, posebno u oblasti javnih nabavki, procesuiranja slučajeva korupcije, poslovanja javnih preduzeća i sl. Zbog nepravilne primjene Zakona o javnim nabavkama prošle godine podneseno je 56 prijava Agenciji za javne nabavke, dok je u isto vrijeme TI BiH po prvi put uspostavio i obučio mrežu studenata koji po prvi put provode monitoring suđenja za slučajeve krivičnih djela korupcije. Pored toga, TI BiH je nastavio sa provođenjem analiza, studija i istraživanja, počevši od analize stanja u pravosuđu, okvira prevencije korupcije u zdravstvu, analize mehanizama disciplinske odgovornosti u pravosuđu, istraživanja transparentnosti institucija, i sl.

Na kraju, TI BiH je i dalje nastavio graditi partnerstva i širiti saradnju sa organizacijama civilnog društva, institucijama, međunarodnim organizacijama i akademskom zajednicom, smatrajući da dijeljenje dobrih praksi i iskustava, te zajedničkim pritiskom i naporima može doći i do boljih rješenja i većih efekata u provođenju reformi.

PRUŽANJE BESPLATNE PRAVNE POMOĆI U BORBI PROTIV KORUPCIJE

Centar za pružanje pravne pomoći u borbi protiv korupcije (Centar) Transparency International u BiH (TI BiH) postoji već više od 15 godina kao centar koji pruža pravnu podršku građanima koji su suočeni sa korupcijom u svom neposrednom okruženju. Centar daje praktične savjete i upute podnosiocima prijava, sastavlja svakovrsne podneske (žalbe, tužbe, zahtjeve, itd.), te u ime TI BiH pokreće predmete koje sam istražuje.

Građani su u 2019. godini **1192** puta pozvali besplatnu pravnu liniju za prijavu korupcije na broj **0800 55555**, a TI BiH je postupao u **173** nova predmeta.

TI BiH je podnio **7** krivičnih prijava protiv službenih i drugih lica zbog sumnji da su počinili krivična djela u vezi sa korupcijom, a zbog nemogućnosti pristupa informacijama od javnog značaja podneseno je čak **15** tužbi protiv različitih institucija. Istovremeno, TI BiH je u svoju korist dobio čak **19** presuda u upravnim sporovima koji su pokretani tokom ranijih godina zbog kršenja Zakona o slobodi pristupa informacijama. TI BiH je uputio preko **300** dopisa nadležnim institucijama postupajući u mnogobrojnim predmetima, a građanima je **130** puta dostavljen odgovor u formi pravnog mišljenja/savjeta.

Ako se posmatraju statistički podaci iz prošle godine i sadržaj opisanih predmeta, izdvajaju se sljedeći trendovi:

- Više od pola prijava na korupciju i druge nepravilnosti odnose se na dva sektora: **državna uprava i pravosuđe**.
- u strukturi prijavitelaca dominiraju prijavioci u statusu **žrtve** (46.8%), a zatim slijede **svjedoci** (38.1%). U odnosu na prošlu godinu prepolovljen je broj **zviždača** (sa 20 na 10)¹, ili lica koji prijavljuju korupciju u vezi sa svojim neposrednim radnim okruženjem. Zakonodavni okvir, ali i pružena zaštita institucija, očigledno i dalje nisu dovoljno stimulativni da privuku veći broj lica da podnose prijave kao uzbunjavači. Zakon koji štiti prijaviocima korupcije još nije donijet u Federaciji BiH.
- Prijave su raznovrsnije nego ranijih godina, a građani su češće isticali svoje sumnje u postojanje sukoba interesa nosilaca funkcija. Posebno zabrinjava to što su prijavioci koji su se žalili na sektor pravosuđa uglavnom lica koja su duboko viktimizirana, koja su već iskoristila sva pravna sredstva, i kojima je pristup pravdi otežan.
- Novina u odnosu na ranije godine je i to što je povećan broj prijava koje su podnosile neformalne grupe građana, više lica zajedno ili udruženja građana, pa je broj lica po čijim je prijavama postupano veći od ukupnog broja registrovanih predmeta.
- Posebno zabrinjava što se određeni broj predmeta odnosi na pojave flagrantnih kršenja osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao što je pravo na slobodu kretanja. Izdvaja se slučaj grupe Pravda za Davida gdje se pojavljuju sumnje na korupciju u najvišim policijskim strukturama.

¹ Napomena: TI BiH prepoznaje zviždače po međunarodno prihvaćenoj definiciji TI kao globalnog pokreta, a ne na osnovu neke od pozitivnih zakonskih definicija. Definicija TI:

<https://www.transparency.org/glossary/term/whistleblowing>

PREDMETI PO SEKTORIMA

Pravosuđe	23 (13.2%)
Obrazovanje	8 (4.6%)
Zdravstvo	6 (3.5%)
Policija	7 (4%)
Privatni sektor	10 (5.8%)
Medijsko pravo	3 (1.7%)
Državna uprava	72 (41.6%)
Sukob interesa	6 (3.5%)
Gradjevinarstvo/urbanizam	3 (1.7%)
Javne nabavke	14 (8%)
Pristup informacijama	9 (5.2%)
Kategorija ostalo	9 (5.2%)
Kultura	3 (1.7%)
Ukupno	173

Sektor pravosuđa se već godinama unazad ističe po broju prijava, a u protekloj godini zaprimljene su 23 prijave (13.2%) koje se odnose na pravosuđe. Građani su u najvećem broju slučajeva isticali **primjedbe na neprofesionalan rad sudija**, ili na njihovo nekorektno postupanje i nepravilnu primjenu procesnih instituta. Jedan broj prijava se odnosio na **dužinu trajanja sudskih postupaka** ili na povredu prava na suđenje u razumnom roku. Prijavioci su se često interesovali na koji način se podnose disciplinske prijave protiv sudija i/ili tužilaca, kao i da li postoje rokovi za postupanje po njihovim prijavama. U svim ovim predmetima TI BiH je uputio građane na Ured disciplinskog tužioca (UDT), a u pojedinim predmetima je i sam podnosio prijave po prethodnoj ocjeni osnovanosti iznijetih navoda. Po jednoj prijavi TI BiH od ranije, pokrenut je disciplinski postupak protiv **glavnog tužioca Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona Tomislava Ljubića** koji je izdavao poslovni prostor advokatima. Postupak je u toku, i trenutno se čeka na prvostepenu disciplinsku odluku. Građanima su dostavljeni i pravni savjeti u vezi sa primjenom procesnog instituta **izuzeće sudija** u parničnom postupku, te je u pojedinim slučajevima TI BiH navode na postupanje dostavio UDT-u.

TI BiH je u prethodnoj godini pojačao aktivnosti monitoringa u sudskim postupcima (i krivične i građansko-pravne prirode) kao odgovor na sve učestalije zahtjeve građana da TI BiH uzme pasivno učešće u postupcima koje građani vode kroz **monitoring**, ili prisustvom svojih posmatrača na suđenjima.

Pored primjedbi na njihov rad, građani ukazuju i na ozbiljnija kršenja zakona i zloupotrebe od strane nosilaca pravosudnih funkcija, koje za posljedicu imaju krivičnu odgovornost. TI BiH je podnio krivičnu prijavu protiv **Ibrahima Bubića**, predsjednika **Opštinskog suda u Živinicama** jer je protivno odredbama o nespojivosti državnih službenika na mjesto službenice u sudskoj upravi postavio **Ivanu Kulić** koja je u vrijeme postavljanja obavljala i dužnost ministarke pravosuđa i uprave u Vladi Tuzlanskog kantona. Ministarska funkcija je prema Zakonu o državnoj službi nespojiva sa mjestom državnog službenika, te tako postoje osnovi sumnje da je Bubić počinio krivično djelo **Povreda ravnopravnosti građana u zapošljavanju** i/ili krivično djelo **Zloupotrebu položaja ili ovlašćenja** jer je kao sudija iskoristio svoj službeni položaj ili ovlašćenje da ministarki Ivani Kulić pribavi korist u vidu zasnivanja radnog odnosa. Tužilaštvo Tuzlanskog kantona je donijelo naredbu da se istraga neće sprovoditi, a postupajuća tužiteljka je prvo dostavila samo obavijest o naredbi. Tek po insistiranju TI BiH, tužiteljka je dostavila i naredbu sa razlozima kojima se vodila u donošenju odluke, na koju je TI BiH izjavio pritužbu istakavši da se tužiteljka

uopšte nije upustila u razmatranje odredbi o nespojivosti i sukobu interesa državnih službenika iz Zakona o državnoj službi TK, kao ni okolnost da je riječ o ministarki pravosuđa i uprave čije ministarstvo osigurava sredstva za rad odnosno suda, učestvuje u izradi budžeta kantonalnih i opštinskih sukoba, i nadzire rad sudova.

Prijave na sektor **državne uprave** i dalje su najčešće, a u 2019. godini bilo ih je 72 (41.6%). Građani se žale najviše na neefikasan rad organa uprave, uočene nepravilnosti u postupcima zapošljavanja (sumnje na nepotizam, stranačko zapošljavanje i sl.), ali i na pojavu falsifikovanih diploma. Povećan je broj prijava koje su uputili sami državni službenici i drugi uposlenici u javnoj upravi koji su se uglavnom žalili na svoj radno-pravni status, prakse diskriminacije/mobinga i profesionalnu degradaciju koju su iskusili nakon što su ukazivali na nezakonitosti u radu. U ovim slučajevima, TI BiH je dostavljao prijaviocima pravne savjete ili mišljenja, te ih upućivao na druge organe (u prvom redu na Ombudsmana ili na ostvarivanje prava putem sudske zaštite). Zaposleni u javnoj upravi se mnogo češće odlučuju na pokretanje postupaka sudske zaštite od zaposlenih u privatnom sektoru, što je vjerovatno zbog toga što im propisi garantuju veći opseg prava. Ipak, u nekoliko slučajeva, gdje su zaposlenici u javnoj upravi doživjeli profesionalnu degradaciju zbog prijava protiv pretpostavljenog/ih, oni nisu bili zaštićeni pred institucijama kao uzbunjivači. U Federaciji BiH još nije donijet zakon koji ovim licima garantuje posebnu zaštitu, dok u jednom slučaju, gdje se radilo o zaposleniku na državnom nivou vlasti, Agencija za koordinaciju i prevenciju borbe protiv korupcije (APIK) je dosta strogo cijenila osnovanost zahtjeva za dodjeljivanje statusa zaštićenog prijavioca.

U ovom sektoru, vrijedan je izdvajanja slučaj sumnje na **falsifikovanu diplomu, gdje je** prijavu podnio građanin koji je podijelio svoja saznanja o radnici **Poreske uprave Republike Srpske (PU RS)** za koju se sumnja da je falsifikovala diplomu srednje škole. Prijavilac je istakao da je okolnosti prijavio inspekcijским organima, ali da nije dobio nikakvu povratnu informaciju i da još ništa nije preduzeto. TI BiH je slučaj ponovo prijavio Inspekciji koja je vanrednom inspekcijском kontrolom utvrdila da se prijavljena radnica ne nalazi u evidenciji srednjoškolskog centra čiju je diplomu i svjedočanstvo priložila PU RS. Stvar je dalje prosljeđena organima unutrašnjih poslova, a PU RS je u posljednjem dopisu TI BiH istakao da će preduzeti zakonske aktivnosti protiv prijavljene po rezultatima inspekcijske provjere.

TI BiH je u 2019. godini imao priliku reagovati i na prijave **netransparentnog trošenja javnog novca**, te uticati na poboljšanje prakse i propisa pojedinih javnih organa kada je u pitanju ova oblast. U jednom od primjera, TI BiH je dobio anonimnu prijavu da se u Unsko-Sanskom kantonu prethodnih 10 godina ustalila netransparentna praksa doznačavanja novca iz budžeta kantona prema devet udruženja invalida okupljenih u neformalnu grupu bez javnog poziva, ne ostavljajući mogućnost drugim udruženjima invalida da uopšte apliciraju za sredstva sa granta neprofitnim organizacijama-invalidskim udruženjima. TI BiH se obratio Ministarstvu zdravstva, rada i socijalne politike USK (Ministarstvo) ukazujući na uočene nepravilnosti, a Ministarstvo je odgovorilo da je dopise TI BiH prosljedilo kantonalnoj budžetskoj inspekciji i kantonalnom pravobraniocu, te su izrazili spremnost da regulišu postupak dodjele sredstava na zadovoljstvo svih udruženja osoba sa invaliditetom. Ovo Ministarstvo je uputilo akt prema Ministarstvu finansija USK zahtijevajući da se putem Zakona o izvršavanju Budžeta USK za 2019. godinu uvrsti odredba prema kojoj će se raspoređivanje **sredstava od sada provoditi putem javnog oglašavanja**. Budžetska inspekcija je informisala TI BiH da inspektorima nije omogućena kontrola i budžetski nadzor utroška dodjeljenih sredstava udruženjima okupljenim u neformalnu grupu, te da je zbog sumnje na protivpravne radnje, nezakonito i nenamjensko trošenje sredstava **upućena prijava kantonalnom tužilaštvu** na dalje postupanje.

Građani kontinuirano prijavljuju nezakonite prakse u **zapošljavanju u javnim institucijama** i ustanovama, ukazujući na netransparentne procedure, i konkurse na kojima se unaprijed zna koja lica će biti

zaposlena. U protekloj godini, postupajući prema prijavama kandidata na javnim konkursima, TI BiH je uspio ukazati na povrede zakona u okviru procesa zapošljavanja, što je rezultiralo i poništenjima ovakvih konkursa. U jednom predmetu, , poslije obraćanja TI BiH Inspekciji, poništen je konkurs, i to u **Opštini Kalinovik** koja je u sklopu **Programa podrške zapošljavanja mladih** javnim konkursom na mjesto pripravnika zahtijevala isključivo teologa. Upravo to lice je na kraju i zaposleno. TI BiH je isticao da niti zakon, niti drugi propisi ne dopuštaju da za pripravnika može biti zaposlen samo teolog. Inspekcija je poništila konkurs i naložila poništenje ugovora.

U prijavama koje su pristigle u oblasti **obrazovanja** (8 predmeta ili 4.6%), također se izdvaja primjer netransparentnog zapošljavanja na Orijentalnom institutu koji prema prijavama više lica nikada nije obavijestio učesnike javnog konkursa o rezultatima konkursa za izbor na radna mjesta asistenata i stručnih saradnika na Univerzitetu u Sarajevu po programu 150+. Posebni uslovi u konkursu takođe nisu bili jasno precizirani, što je zbunjivalo kandidate. Prijave su podnesene resornom Ministarstvu, prosvjetnoj inspekciji i Ombudsmanu koji su svi ispitali iznijete navode u predmetu koji karakteriše upadljiva netransparentnost u radu obrazovne ustanove. Tek po insistiranju TIBiH-a i po ponovljenim inspeksijskim nadzorima, oba prijavljena konkursa na Orijentalnom institutu su **poništena** u dijelovima u kojima su uočene nepravilnosti. TI BiH je u ovom predmetu dobio preporuku Ombudsmana po svojim žalbama koji su naložili direktoru instituta da poništi javni konkurs za poziciju „Stručni saradnik-bibliotekar“ zaključujući da je institut bio obavezan dostaviti odluku Senata svim učesnicima konkursa, a ne samo izabranom kandidatu, kako bi se osigurala mogućnost izjavljivanja pravnih lijekova drugim kandidatima. U ovom slučaju je podnesena i krivična prijava protiv rukovodstva instituta Kantonalnom tužilaštvu Kantona Sarajevo.

Najviše zabrinjava to što se određeni broj predmeta odnosi na pojave **flagrantnih kršenja osnovnih ljudskih prava i sloboda**, kao što je pravo na slobodu kretanja. Izdvaja se slučaj grupe Pravda za Davida (PZD) gdje se pojavljuju sumnje na korupciju u najvišim policijskim strukturama (4% predmeta odnosi se na sektor policije). TI BiH je podnio krivičnu prijavu Okružnom javnom tužilaštvu u Banjaluci protiv policijskih službenika koji su građanima Banjaluke, prepoznatim kao članovima i podržavaocima neformalne grupe PZD, branili slobodu kretanja, u i oko porte hrama, prekoračivši time svoja službena ovlašćenja. U prijavi se navodi da postoje osnovi sumnje da su policajci na ovaj način počinili teži oblik krivičnog djela **Povreda ravnopravnosti građana** i/ili krivično djelo **Zlostavljanje, mučenje i drugo neljudsko i ponižavajuće postupanje**.

U još jednom predmetu koji se odnosi na neformalnu grupu građana PZD, a koji bi se mogao okarakterisati kao predmet tzv. **strateškog parničenja**, TI BiH je za sedam lica kojima su policajci ograničili slobodu kretanja sastavio **zahtjev za zaštitu sloboda i prava pojedinaca zajamčenih Ustavom**, i to protiv direktora Policije RS Darka Ćuluma. U zahtjevu se isticalo da su policijaci nezakonito i neproporcionalno primijenili ovlašćenje u vezi sa privremenim ograničenjem slobode kretanja, a da je ovim radnjama rukovodio direktor Policije. **Okružni sud u Banjaluci** je odbio zahtjev poslije više od šest mjeseci, i poslije više urgencija podnosilaca i TI BiH. Sud je TI BiH i Helsinškom parlamentu građana Banjaluka odbio zahtjev za učešćem u svojstvu umješača na strani podnosilaca zahtjeva, a dok se još odlučivao o zahtjevu umješača sudija nije dopustila TI BiH niti uvid u predmet.

TI BiH je za podnosioc zahtjeva sastavio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, a o kojem će odlučivati Vrhovni sud Republike Srpske. Okružni sud u Banjaluci je zauzeo stav da se direktor Policije ne može smatrati odgovornim jer podnosioci zahtjeva nisu dokazali da postoji njegovo direktno naređenje, te da su podnosiocima osnovna prava bila uskraćena u skladu sa zakonom, i to ne kao građanima, već kao članovima grupe PZD. TI BiH je u zahtjevu Vrhovnom sudu podsjetio sud da je ograničenje slobode kretanja protiv ovih lica trajalo više dana, da je tim aktivnostima morao rukovoditi direktor policije

(shodno svojim zakonskim ovlaštenjima), da svako ograničenje osnovnog prava, kao što je pravo na slobodu kretanja, prema praksi **Evropskog suda za ljudska prava** mora biti ne samo **zakonito**, već preduzeto radi ostvarenja nekog od **legitimnih ciljeva** (razloga nacionalne bezbjednosti, javne sigurnosti, očuvanja javnog poretka, sprečavanje kriminala, zaštitu zdravlja, zaštitu morala i radi zaštite prava i sloboda drugih lica) i **neophodno u demokratskom društvu**.

TI BiH je u 2019. godini podnio i brojne **prijave za sukob interesa** Republičkoj komisiji za utvrđivanje sukoba interesa u organima vlasti Republike Srpske (Komisija) čije je postupanje po prijavama ukazalo na manjkavosti Zakona, ali i na nefunkcionalnost same Komisije. Kroz primjere u radu Centra, Komisija je pokazala proizvoljnost u odlučivanju, primjeni i interpretaciji Zakona, odbacivanju prijava kao neosnovanih, a posebno u određivanju nespojivosti funkcija. Čak i u slučajevima gdje je Zakon jasan, i evidentna nespojivost javnih funkcija, Komisija je svojim proizvoljnim odlučivanjima pokazala vlastitu nefunkcionalnost u sprečavanju sukoba interesa. Ovi primjeri su detaljnije opisani kroz poglavlje *Unapređenje integriteta nosilaca javnih funkcija/sukob interesa*.

Zagovaračke kampanje

U 2019. godini TI BiH je putem Centra vodio i nekoliko uspješnih zagovaračkih kampanja u oblasti zakonodavnih aktivnosti u vezi sa zaštitom građanskih i demokratskih sloboda. TI BiH je pripremio komentare na **Nacrt Zakona o policiji i unutrašnjim poslovima** i na **Nacrt Zakona o javnom redu i miru** zahtijevajući njihovo povlačenje, posebno u spornim odredbama gdje je predlagač nastojao proširiti ovlaštenja policijskih službenika i uvesti novi prekršaj javnog reda i mira (**neovlašćeno fotografisanje i snimanje** kojim se ometa službenik dok vrši svoje dužnosti), sve na uštrb demokratskih sloboda i Ustavom zagaranovanih prava. TI BiH je svoje komentare dostavio odborima u Narodnoj skupštini RS, izložio ih na sjednicama odbora, te uputio ih priređivaču propisa – Ministarstvu unutrašnjih poslova RS (MUP RS).

Nacrt Zakona o javnom redu i miru je povučen iz zakonodavne procedure, kao i pojedine sporne odredbe policijskog Zakona, prevažodno ona na koju je TI BiH od početka ukazivao, tj. pokušaj da se protivno Zakonu o krivičnom postupku predvidi da **prikriveni istražilac** može biti bilo koje lice (a ne samo ovlašćeno službeno lice). Prikriveni istražiocci su lica koja se u praksi mogu infiltrirati u kriminalne organizacije zarad otkrivanja krivičnih djela, te je opasan zakonodavni avanturizam predvidjeti da to mogu biti bilo koja lica, i to još u policijskom propisu koji je ostavljao potpunu diskreciju u odlučivanju policijskim strukturama. TI BiH je smatrao da je to protivno načelu supsidijariteta koji se odnosi na posebne istražne radnje (koje imaju zaseban tretman i moraju biti definisane krivično-pravnim normama u prvom redu), da se na ovaj način zadire u demokratske slobode i da je sve u koliziji sa krivično-pravnim propisima. Poslije više zagovaračkih aktivnosti, sastanaka i javnih reakcija civilnog društva, većina spornih odredaba, čiji je priređivač MUP RS, na kraju je povučena.

TRANSPARENTNOST I PRISTUP INFORMACIJAMA

TI BiH kontinuirano prati primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama (ZOSPI) na svim nivoima vlasti od njihovog usvajanja, te kroz nalaze vlastitih istraživanja o primjeni zakonskog okvira, ukazuje na važnost njegove pravilne primjene, kao i na nužnost unapređenja zakona, te podiže svijest građana o značaju i upotrebi ovog zakona.

TI BiH je u 2019. godini dobio veliki broj presuda (**ukupno 19**) u upravnim sporovima koji su pokretani tokom ranijih godina zbog kršenja **Zakona o slobodi pristupa informacijama (ZOSPI)**. Najčešći razlozi vođenja ovih sporova su odbijanje institucija da uopšte primjenjuju ZOSPI, ćutanje uprave, nezakonito pozivanje na zaštitu ličnih podataka i privatnosti, nesprovođenje testa javnog interesa...

Institucije protiv kojih je TI BiH dobio sprove:

- Ministarstvo unutrašnjih poslova Kanton 10;
- Žalbeni savjet pri Savjetu ministara;
- Agencija za bankarstvo RS (odlukom Vrhovnog suda RS);
- Rudnik i termoelektrana „Gacko“ (dvije presude);
- JZU Univerzitetski klinički centar RS (UKC RS);
- Vodovod a.d. Čelinac (i to odlukom Vrhovnog suda RS);
- Opština Bugojno;
- JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar;
- JKP Vodostan Ilijaš;
- JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo;
- KP Komunalac a.d. Brod;
- Komunalac a.d. Kozarska Dubica (odlukom Vrhovnog suda RS);
- KJP Sarajevo-šume d.o.o. Sarajevo;
- Rudnik željezne rude „Ljubija“ a.d. Prijedor (odlukom Vrhovnog suda RS);
- Elektrodistribucija Pale (odlukom Vrhovnog suda);
- Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva;
- Tužilaštvo BiH;
- JP Televizija Sarajevo.

Kao i prethodnih godina, TI BiH je reagovao na praksu javnih organa gdje se pozivaju na zaštitu ličnih podataka, bez provođenja testa javnog interesa. **Kantonalni sud u Livnu** donio je veoma bitnu presudu u kojoj se navodi da javni organi moraju dostavljati kopije putnih naloga za službena vozila, i da svaka druga odluka implicira da se radi o nesvrshodnom korišćenju vozila. Naime, **MUP K10** odbio je dostaviti TI BiH putne naloge za službena vozila pod izgovorom da se radi o ličnim podacima i da je tu prevagnuo izuzetak kod zaštite privatnosti. U još jednom bitnom predmetu, **Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH** odbilo je dostaviti pisanu preporuku za imenovanje članova Komisije za koncesije pod obrazloženjem da ista sadrži lične podatke. Konkurs za izbor novih članova ove Komisije prate kontroverze jer isti nije okončan od 2016. g., iako je članovima Komisije istekao mandat. Sud BiH je donio presudu u korist TI BiH ističući da tražene informacije iz konkursne procedure nisu lični podaci, da

su informacije u posjedu javnih organa po pravilu javno dobro, kao i da javni organi u postupcima za ostvarivanje prava na pristup informacijama prevashodno moraju primijeniti Zakon o slobodi pristupa informacijama koji ima karakter *lex specialis*-a.

TI BiH je podnio 15 tužbi zbog nedostavljanja traženih informacija u 2019. godini, a neke od tuženih institucija su: Elektroprenos BiH, Grad Banja Luka, JZU UKC RS, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Zavisno preduzeće Rudnik i termoelektrana „Gacko“ (dvije tužbe), Kantonalno Tužilaštvo SBK, Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata, GAS-RES d.o.o., JP BH Pošta, JP Kanalizacija i čistoća Ljubice, MUP K10, Mješoviti holding „Elektroprivreda Republike Srpske“ matično preduzeće Trebinje, JP Slobodna zona Šamac, Vlada FBiH, Tužilaštvo BiH, Opština Bugojno, Opština Novi Grad Sarajevo, Vodograd Prozor-Rama (podnijeli i zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke nakon što je Kantonalni sud rješenjem odbacio tužbu)

TI BiH je početkom 2019. godine podnio tužbu protiv **Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske** (MUP RS) zbog nedostavljanja izvještaja policijskih službenika o upotrebi sile na dane kada su u Banjaluci bila okupljanja građana protiv policijske brutalnosti, a sa ciljem izražavanja podrške porodici ubijenog studenta Davida Dragičevića. MUP RS, u svojoj odluci kojom odbija pristup informacijama, tvrdi da ne postoji javni interes kojim se može opravdati da javnost ima uvid u policijske izvještaje o upotrebi sile, iako su o kritičnim događajima izvještavali brojni domaći, regionalni i svjetski mediji. TI BiH je u svojoj tužbi istakao da od izvještaja o upotrebi sile zavisi eventualno pokretanje disciplinskih postupaka protiv policijskih službenika, te da u okolnostima pojačanih kritika na rad Policije i MUP-a RS, u interesu je samog Ministarstva da se objave svi izvještaji. U tužbi je posebno istaknuto da su izvještaji o upotrebi sile u vezi sa brojnim tvrdnjama građana i aktivista koji su javno svjedočili da je prema njima upotrebljena prekomjerna sila, te da je pred Ombudsmanom pokrenuto više predmeta koji se tiču rada Policije RS. Presuda u ovom predmetu će biti veoma značajna jer TI BiH u dosadašnjoj bogatoj praksi u oblasti pristupa informacijama nije tražio informacijama ove vrste, a najinteresantnije će biti dio u kojem će sud odvagati da li je u konkretnom slučaju javni interes prevagnuo nad nekim od mogućih izuzetaka kod pristupa informacijama. Sudska praksa TI BiH je dostupna na službenoj stranici organizacije, u rubrici Pravna pomoć (<https://ti-bih.org/pravna-pomoc/sudska-praksa/>).

Neke od Informacija koje su tužene institucije odbile dostaviti su:

- informacije o dodjeli sredstava neprofitnim i drugim organizacijama;
- kopiju naredbe o nesprovođenju istrage;
- informaciju o broju presigniranih predmeta u Tužilaštvu

TI BiH je, kao i ranijih godina, i tokom 2019. provodio istraživanje o primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama, koje je ovaj put podrazumijevalo istraživanje o dostupnosti javnih informacija u javnim preduzećima u BiH. Osim utvrđivanja stepena provođenja Zakona o slobodi pristupa informacijama, cilj je bio prikupiti na jednom mjestu informacije o poslovanju javnih preduzeća i uz kratke analize iste učiniti dostupnim na internet sajtu www.transparentno.ba. Istraživanjem su obuhvaćena 159 javnih preduzeća i to 87 na nivou Republike Srpske, 66 iz Federacije Bosne i Hercegovine i po 3 na državnom nivou i 3 iz Brčko distrikta. Od javnih preduzeća tražene su sljedeće informacije:

- Informacije o sastavu upravljačkih tijela – uprava, NO, UO sa iznosima naknada za članove,
- Broj zaposlenih u preduzeću po bilo kom osnovu,
- Finansijski izvještaji sa pripadajućim aneksima za 2018., 2017. i 2016. g.,

- Izvještaji eksterne revizije za 2018., 2017. i 2016. godinu.

Takođe, obzirom da je unazad 10 godina u sklopu svojih redovnih aktivnosti, sprovodio istraživanja provjere transparentnosti javnih institucija, odnosno dostupnosti javnih informacija, TI BiH je u 2019. predstavio Istraživanje primjene zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH od 2011. do 2019. godine, u kojem su se uzorci i ciljne grupe istraživanja razlikovali, te su istraživanjima obuhvaćena sva ministarstva na svim nivoima vlasti u BiH, jedinice lokalne samouprave, tužilaštva i sudovi u BiH te javna preduzeća, javne ustanove i drugi oblici ograničavanja koji obavljaju djelatnosti od javnog interesa.

Informacije proizašle iz poređenja provedenih istraživanja ukazuju da nema suštinske razlike između nivoa vlasti kada je u pitanju postupanje po Zakonu o slobodi pristupa informacijama, te je primjetan blagi napredak kod dostavljanja odgovora u zakonskom roku. Iako su u nekoliko navrata provedena istraživanja sa istim uzorkom, te više puta ukazano na pogrešnu primjenu Zakona, nije vidljiv značajan pomak u smislu generalne transparentnosti javnih organa.

Opsežna istraživanja koja je TI BiH sprovodio ukazuju da su javni organi generalno upoznati sa zakonima o slobodi pristupa informacijama, međutim jedan od suštinskih problema koji se javljaju jeste neozbiljan pristup prilikom primjene odredbi zakona. Prekoračenje zakonskih rokova, nedostavljanje traženih informacija u zakonom propisanoj formi, dostavljanje nepotpunih odgovora i sl. predstavljaju samo neke od njih, dok je primjetna i proizvoljna primjena zakona što dovodi do otežanog pristupa informacija ili uskraćivanja pristupa iako su u pitanju javne informacije. Cilj zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH jeste ustanoviti da informacije pod kontrolom javnog organa predstavljaju javno dobro od vrijednosti i da javni pristup ovim informacijama promovira veću transparentnost i odgovornost tih javnih organa, da svako fizičko ili pravno lice ima pravo pristupa ovim informacijama u najvećoj mogućoj mjeri u skladu sa javnim interesom, te da javni organi imaju odgovarajuću obavezu da objave informacije. Međutim, navedena istraživanja u periodu 2011-2019 ukazuju da javni organi često zanemaruju cilj zakona, te da je i dalje prisutan nezadovoljavajući stepen transparentnosti te samim tim i pravne sigurnosti u postupku dobijanja javnih informacija.

Rezultati istraživanja su predstavljeni na konferenciji povodom Međunarodnog dana slobode pristupa informacijama, koja je održana u Sarajevu, a u okviru koje je iskorištena prilika da se daju preporuke za unapređenje Zakona o slobodi pristupa informacijama koji su doneseni prije 18 godina.

Inicijativa Partnerstvo za otvorenu vlast (OGP)

Tokom 2019. godine TI BiH je nastavio sa aktivnostima u okviru OGP inicijative. Predstavnici TI BiH-a su aktivno učestvovali u radu Savjetodavnog vijeća za OGP, te zagovaraju za usvajanje prvog Akcionog plana. Obzirom da je BiH bila stavljena na listu neaktivnih zemalja u okviru OGP inicijative, u saradnji sa drugim organizacijama civilnog društva i institucijama uključenima u rad Vijeća, usvojen je Akcioni plan za OGP, te je u septembru 2019. godine BiH ponovno stavljena na listu aktivnih zemalja.

Shodno tome, nastavljena je saradnja sa institucijama na implementaciji mjera iz Akcionog plana, kao i promociji Inicijative, te su predstavnici TI BiH-a bili aktivni učesnici svih aktivnosti vezanih za OGP inicijativu. Također, predstavnici TI BiH-a su učestvovali i na regionalnim događajima na temu OGP-a i otvorene vlasti.

JAVNE NABAVKE

TI BiH je nastavio aktivnosti započete u prethodnom periodu usmjerene na unapređenje Zakona o javnim nabavkama, jačanju transparentnosti sistema javnih nabavki kroz monitoring primjene Zakona i jačanju kapaciteta ugovornih organa i ponuđača u BiH.

Značajan dio prijedloga koje je TI BiH sačinio zajedno sa partnerskim organizacijama uključen je u Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama koji je predložila Radna grupa Vijeća ministara. Pojedina sporna pitanja su ostala van aktuelnih izmjena, a obzirom na potrebu da se određena rješenja iz predloženog Nacrta dodatno normiraju, nastavljena je prethodno uspostavljena saradnja sa relevantnim institucijama.

U cilju pronalaska najboljih rješenja za poboljšanja u sistemu javnih nabavki u BiH, TI BiH je organizovao niz događaja čiji je fokus bio na ključnim aktivnostima u oblasti borbe protiv korupcije u ovoj oblasti, a prezentovane su i dobre prakse iz zemalja regiona. Navedeni događaji poslužili su i kao platforma za informisanje javnosti o aktivnostima institucija na izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama, ali i za razmjenu iskustava između nadležnih institucija i organizacija civilnog društva u pogledu praćenja javnih nabavki i trenutne prakse u toj oblasti u Bosni i Hercegovini.

Takođe su nastavljene aktivnosti na projektu „Da javne nabavke budu javne“, gdje je tokom nepune tri godine praćeno je više od 11.000 postupaka javnih nabavki, prilikom kojih su uočene brojne neregularnosti. Najčešće neregularnosti i zloupotrebe su se odnosile na: nepostojanje, loše planiranje ili netransparentnost planova javnih nabavki; cijepanje vrijednosti nabavki da bi se izbjegla primjena transparentnih postupaka; definisanje tehničkih specifikacija na način da su favorizovani određeni ponuđači, prilagođavanje uslova za kvalifikaciju ponuđača, potkriterija ekonomski najpovoljnije ponude i druge.

Tokom 2019.godine praćeno je 3.777 javnih nabavki u fazi objavljivanja javnih nabavki, te 85 javnih nabavki praćenih u fazi ugovaranja, dok je za potrebe prikupljanja dodatnih informacija upućeno 255 zahtjeva za slobodnim pristupom informacijama. Zbog nedostavljanja tražene dokumentacije i pogrešnog tumačenja Zakona o slobodi pristupa informacijama, ali i Zakona o javnim nabavkama BiH podneseno je 15 tužbi protiv ugovornih organa, a do sada je pristiglo 11 presuda su u korist TI BiH-a.

Zbog nepravilne primjene Zakona o javnim nabavkama prošle godine **podneseno je 56 prijava Agenciji za javne nabavke**. Ranije potpisani Memorandum sa Agencijom za javne nabavke BiH, s ciljem unapređenja i jačanja saradnje kroz zajedničko preventivno djelovanje u borbi protiv korupcije, rezultirao je sa više od **100 zahtjeva za monitoring javnih nabavki** zbog nezakonitog postupanja ugovornih organa u procesu provođenja postupaka javnih nabavki. Agencija je reagovala prema svim podnesenim zahtjevima, obraćajući se ugovornim organima. Veliki broj zahtjeva se odnosio na diskriminatorne tehničke specifikacije za vozila, koje su klasičan primjer favoriziranja određene marke vozila. Ono što je interesantno jeste da je u tim postupcima bila samo jedna ponuda, i nije bilo žalbi, zbog čega je Agencija zaključila da ovakvo „ponašanje“ tržišta ukazuje na dublji problem i to u oblasti

konkurencije, te je preduzela određene korake u cilju uspostave saradnje sa Konkurencijskim vijećem BiH, a u cilju pronalaska rješenja za ovakve pojave na tržištu Bosne i Hercegovine.

Pojedini zahtjevi za monitoringom upućeni Agenciji su **rezultirali poništavanjem postupaka javnih nabavki**, poput postupka nabavke vozila za potrebe Grada Zenica i JU Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta Sarajevo. Drugi su za rezultat imali izmjenu tenderske dokumentacije, poput postupka javne nabavke posipnog materijala za zimsko održavanje koje je provodio KJP Rad ili Izvođenja radova na izgradnji kanalizacionog kolektora gradskog područja općine Travnik. U nekoliko slučajeva zbog zahtjeva za monitoringom koji je uputio TI BiH, Agencija je podnosila prekršajne prijave nadležnim sudovima ali i dostavljala dokumentaciju nadležnim tužilaštvima. Jedan od rezultata predstavlja i rješenje koje je donio Općinski sud u Sarajevu kojim je izrekao novčane kazne Radio televiziji BiH i odgovornom licu zbog propuštanja objavljivanja planova javnih nabavki u 2017. i 2018. godini.

Monitoringom javnih nabavki uočene su i ozbiljnija kršenja zakona, pa je tako TI BiH podnio krivične prijave protiv direktora i drugih odgovornih osoba, koje su radile na poslovima javnih nabavki u Rudnicima Kreka, jer postoji osnov sumnje da su zaključivanjem direktnih sporazuma sa nekoliko privilegovanih privrednih društava i izbjegavanjem postupaka javne konkurencije počinili teži oblik krivičnog djela – Zloupotreba položaja ili ovlaštenja.

TI BiH Centar za pružanje pravne pomoći je u 2019. godini zabilježio porast broja prijava koje se odnose na oblast javnih nabavki (14 prijava ili 8%). Prijave su najčešće dolazile od ponuđača koji su se žalili na samovolju ugovornih organa, na nemogućnost adekvatne pravne zaštite, zatim na tehničke specifikacije koje pogoduju samo jednom ponuđaču i na fiktivno ugovorene poslove. Takođe, dio prijava su podnosili i svjedoci, odnosno zaposleni u ugovornim organima ističući nepravilnosti pri odabiru ponuda, favorizovanje određenih ponuđača, te na nepoštovanje ugovornih obaveza. TI BiH je ponuđače podučavao mogućnostima pravne zaštite, podnošenju žalbi ili u pojedinim slučajevima i tužbi za naknadu izgubljene dobiti, a u predmetima koje su prijavljivali zaposleni je istražujući slučajeve detaljnije prosljeđivao prijave nadležnim organima na postupanje, blagovremeno informišući javnost.

Ugovorni organ **Rudnik i termoelektrana „Gacko“** a.d. se u dva slična slučaja izdvojio kao primjer nezakonitog postupanja u pogledu povrede prava ponuđača na pravnu zaštitu. U prvom slučaju u periodu dok je Kancelarija za razmatranje žalbi odlučivala po žalbi zainteresovanog ponuđača, ugovorni organ je pregovaračkim postupkom bez objave obavještenja ugovor dodijelio istom ponuđaču kao u prethodnom, otvorenom postupku. U drugom slučaju, tri dana nakon poništavanja postupka, u periodu u kojem teče rok za žalbu, takođe pregovaračkim postupkom ugovorni organ je dodijelio ugovor određenom ponuđaču. TIBiH je uputio prijavu Agenciji za javne nabavke i **krivičnu prijavu Okružnom javnom tužilaštvu u Trebinju** zbog osnova sumnje na odgovornost ugovornog organa za neizvršavanje odluke Kancelarija za razmatranje žalbi (KRŽ), nezakonito davanje pogodnosti privrednim subjektima, te na zloupotrebu službenog položaja i ovlaštenja.

Postupajući po prijavi da javno preduzeće **„Sarajevoputevi“ d.d.** nikada nije sprovelo niti jedan postupak javne nabavke, TIBiH je nakon ispitanih svih okolnosti, uputio krivičnu prijavu **Kantonalnom tužilaštvu Kantona Sarajevo** zbog osnova sumnji da je direktorka kao odgovorno lice počinila krivično djelo **Zloupotreba položaja ili ovlaštenja** nabavljajući robe, radove i usluge bez provođenja postupaka javnih nabavki (prema revizorskim izvještajima samo u 2018. su potrošena sredstva u vrijednosti od **5.319.736 KM**) i zbog osnova sumnji da su članovi Nadzornog odbora počinili krivično djelo **Nesavjestan rad u službi** povrjeđujući nekoliko propisa, i propuštajući dužnost nadzora poslovanja preduzeća na šta su obavezni po Zakonu o javnim preduzećima.

Možda najupečatljiviji primjer nepoštovanja odredbi Zakona o javnim nabavkama je primjećen kod ugovornog organa **Rudnici „Kreka“ d.o.o. Tuzla** koji je direktnim sporazumima svakodnevno nabavljao robe, radove i usluge u milionskim iznosima sa nekoliko privilegovanih ponuđača. Revizori su utvrdili da je ovaj ugovorni organ samo sa jednim ponuđačem zaključio direktne sporazume u vrijednosti **6.311.400 KM** za iznajmljivanje mehanizacije, a da je za taj iznos mogao kupiti značajan broj rudarskih mašina neophodnih za obavljanje redovnih djelatnosti rudnika. TI BiH je u ovom slučaju podnio krivičnu prijavu protiv direktora rudnika i drugih odgovornih lica **Kantonalom tužilaštvu Tuzlanskog kantona** ističući očigledan umišljaj osumnjičenih koji su pokazali upornost u vršenju radnji jer su kao svakodnevni učesnici u raznim postupcima javnih nabavki dobro upoznati sa pravilima nadmetanja i odredbama Zakona o javnim nabavkama.

Kroz program podrške i mentorstva malim i srednjim preduzećima i zaposlenim u ugovornim organima na lokalnim nivoima, TI BiH je radio na **jačanju kapaciteta ugovornih organa i ponuđača** u BiH za sprovođenje efikasnih, učinkovitih i transparentnih javnih nabavki. Program je obuhvatao obuku i mentorstvo osoba zaduženih za provođenje javnih nabavki pri planiranju, provođenju i nadzoru javnih nabavki. Istovremeno putem Centra za pružanje pravne pomoći, TI BiH kontinuirano radi na pojedinačnim prijavljenim slučajevima.

TI BiH je i javno ukazivao na brojne primjere loše i nezakonite prakse, kako u oblasti javnih nabavki, tako i u poslovanju javnih preduzeća, putem platforme transparentno.ba. Tekstovi koji su imali za cilj da ukažu na ove nepravilnosti privukli su veliki interes javnosti, te su ih takođe prenosili i brojni mediji, što je doprinjelo da se u određenim postupcima javnih nabavki ekonomičnije koriste javna sredstva i poboljša kvalitet roba i usluga. Neki od objavljenih tekstova bili su i polazna osnova za dalje praćenje ovakvih postupaka od strane drugih organizacija i medija.

FINANSIRANJE POLITIČKIH PARTIJA

TI BiH je nastavio redovno da koristi svaku priliku kako bi ukazao na potrebu sveobuhvatne izmjene zakonskog okvira u oblasti izbornog zakonodavstva, posebno u odnosu na međunarodne preporuke i činjenicu da je ovo jedan od prioriteta postavljenih u mišljenju Evropske komisije. Tako je održan niz konsultativnih sastanaka s donosiocima odluka kako bi se osigurala njihova podrška ranije izrađenim **prijedlozima za poboljšanje Zakona o finansiranju političkih stranaka**, te je nastavljena i koordinacija sa svim relevantnim međunarodnim i lokalnim organizacijama koje djeluju u oblasti praćenja izbora i zalažu se za poboljšanje zakonodavstva. Pored toga, svoje preporuke i prijedloge, TI BiH je predstavio i na konferencijama, okruglim stolovima i drugim događajima posvećenim temi.

Na neophodnost izmjena postojećeg pravnog okvira, posebno u dijelu jačanja mehanizama za sprečavanje zloupotrebe javnih resursa u svrhu izborne kampanje ukazao je i monitoring izborne kampanje koji je TI BiH provodio za Opšte izbore 2018.godine, a kojim su zabilježene brojne nepravilnosti. TI BiH je tokom 2019. godine objedinio rezultate monitoringa, poredeći ih sa finansijskim izvještajima političkih stranaka, u okviru publikacije Monitoring izborne kampanje 2018.

Nalazi koji su uključivali praćenje oglašavanja političkih stranaka, predizbornih skupova, kao i praćenje zloupotreba javnih sredstava i funkcija u svrhu predizborne kampanje, što uključuje i direktno preusmjeravanje sredstava institucija i ustanova za stranačku promociju, prezentovani su na posebno organizovanom događaju *Finansiranje političkih partija: Perspektive zakonskog okvira i monitoringa*. Događaj je okupio predstavnike relevantnih institucija u Bosni i Hercegovini, poslanike Parlamentarne skupštine BiH, predstavnike političkih partija, međunarodnih i organizacija civilnog društva, a pored prezentacije nalaza monitoringa još jednom su **predstavljani prijedlozi za izmjene Zakona** o finansiranju političkih partija, koje je TI BiH sačinio ranije.

O svim slučajevima zabilježenim tokom monitoringa TI BiH je obavijestio Centralnu izbornu komisiju, a podnesene su prijave i Agenciji za zaštitu ličnih podataka, zbog osnova sumnje da su tokom izborne kampanje neovlašteno korišteni lični podaci u svrhe zbog kojih nisu prikupljeni. Iz istog razloga podnesena je i jedna krivična prijava, dok su ostale četiri krivične prijave podnesene zbog izjava u nastupima na javnim skupovima s ciljem podmićivanja, neprimjerenog uticaja na birače i prijetnji.

Pored toga, TI BiH je analizirao donacije političkim partijama od strane pravnih lica koja su imala zaključene ugovore sa organima izvršne vlasti i na taj način prekršile Zakon o finansiranju političkih partija BiH. Navedeno je rezultiralo **prijavom upućenom CIK-u protiv četrnaest političkih partija**. Zbog nelegalnog finansiranja stranaka, TI BiH je i ranije podnosio prijave CIK-u, a Služba za reviziju CIK ustanovila je da su prijavljene stranke primile zabranjene priloge, nakon čega je dio njih vratio nedozvoljene donacije.

PRAVOSUĐE I PROCESUIRANJE KORUPCIJE

Osim djelovanja u pojedinačnim predmetima u okviru Centra za pružanje pravne pomoći, tokom 2019. TI BiH je nastavio pratiti trendove u procesuiranju korupcije, ali je takođe provodio analize i pokretao inicijative u smislu unapređenja integriteta i odgovornosti unutar pravosuđa. Aktivno je učestvovao u konsultacijama u procesu izrade EU izvještaja o vladavini prava u BiH, te je u saradnji sa sudijom Brankom Perićem sačinio i objavio sveobuhvatnu analizu stanja u pravosuđu sa preporukama za reforme, pod nazivom *Pravosuđe u BiH – stanje i perspektive*.

Uoči objave Izvještaja Reinharda Pribea o vladavini prava, TI BiH je sa grupom organizacija civilnog društva podnio prijedlog o uspostavljanju **vetting** procedura u pravosuđu. U prijedlogu je istaknuto da opsežna i detaljna procedura provjere (*vetting*) svih nosilaca pravosudnih funkcija predstavlja neophodan korak u procesu reforme pravosuđa. Takav reformski zahvat podrazumijevao bi uvođenje privremenih i specijalizovanih tijela, sastavljenih od nezavisnih pravnih eksperata, uz učešće međunarodnih eksperata. Oni bi kroz više instanci, uz pravo na žalbu sudija i tužilaca, trebali provjeriti sve sudije i tužioce na sljedeći način: 1) provjera kompetencija; 2) provjera ličnih pozadina i veza sa organizovanim kriminalom/korupcijom i 3) provjera imovine.

Venecijanska komisija (VK) je u razmatranju sličnih modela opravdala ovako radikalni zahvat kritičnošću situacije u ovim zemljama, imajući tu u vidu stepen i pojavne oblike korupcije. VK nije pronašla da su vetting procedure nekompatibilne sa Evropskom konvencijom, ustavnim garancijama o nezavisnosti pravosuđa, ili da su nepoželjne sa aspekta dobrih praksi. Prijedlog je spomenut u izvještaju gospodina Pribea, uz zaključak da trenutno stanje ne opravdava preduzimanje tako radikalne mjere.

Imajući u vidu da pomenuti izvještaj nije rezultirao konkretnim preporukama, TI BiH je u decembru 2019. organizovao konferenciju na kojoj je okupio predstavnike pravosuđa, međunarodne zajednice i stručne javnosti, na kojoj je predstavio prijedloge proizašle iz TI BiH analize, kao i prethodno spomenute studije *Pravosuđe u BiH – stanje i perspektive*. Preporuke koje su predstavljene, i koje je TI BiH nastavio zagovarati, odnose se na strukturu regulatornog tijela, proces imenovanja, ocjenjivanja i utvrđivanja disciplinske odgovornosti sudija i tužilaca, odgovornost članova VSTV, kao i inicijativu za provođenje vettinga.

Tokom 2019. godine, TI BiH je objavio dva monitoringa procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima, i to za 2018. godinu i za prvih 6 mjeseci 2019. godine. Pored prezentacije monitoringa o procesuiranju korupcijskih krivičnih djela, tokom 2019. godine TI BiH je napravio update Interaktivne mape procesuiranja korupcije (mapa.ti-bih.org) sa detaljnim podacima za 2018. godinu. Podaci za 2019. godinu će biti dostupni nakon dostavljanja istih od strane VSTV-a u prvom kvartalu 2020. godine.

Kada je u pitanju broj prijava u radu za korupcijska krivična djela vidljiv je konstantan trend smanjenja broja prijava u radu od 2015. do 2018. godine. Ništa bolja situacija nije zabilježena ni u prvih 6 mjeseci 2019. godine u poređenju sa prethodnim godinama. Posebno poražavajući podatak predstavlja i činjenica da je tokom 2018. godine čak 56,7% riješenih prijava za korupcijska krivična djela riješeno donošenjem tužilačke Odluke o nesprovođenju istrage. Također, Tužilaštva u BiH bilježe konstantan pad broja pokrenutih istraga za korupcijska krivična djela od 2015. godine. Posebno zabrinjava velik udio Odluka o

obustavi istrage u ukupnom broju riješenih istraga, koji je 2018. godine iznosio 39,3%, a 2016. godine je bio čak 48,2%.

Tokom 2018. godine zabilježen je trend povećana broja podignutih optužnica za korupcijska krivična djela u odnosu na ranije godine. Međutim, zanimljiv je podatak da Tužilaštvo BiH u prvih 6 mjeseci 2019. godine nije imalo niti jednu podignutu optužnicu za korupcijska krivična djela.

Kada govorimo o presudama za korupcijska krivična djela, tokom 2018. godine je zabilježen porast sudskih odluka u odnosu na prethodne godine. Međutim, podatak da su od ukupnog broja osuđujućih presuda za korupcijska krivična djela sudovi u BiH u 69,6% slučajeva donijeli uslovnu osudu je poražavajući i potvrđuje da je kaznena politika za korupcijska krivična djela izuzetno blaga i nimalo odvraćajuća za počinioce ovih djela. Također, podatak da Sud BiH u prvih 6 mjeseci nije donio niti jednu sudsku odluku u korupcijskim predmetima dodatno potvrđuje konstataciju da se u BiH procesuiraju skoro isključivo slučajevi sitne korupcije, obzirom da su Tužilaštvo BiH i Sud BiH zaduženi za procesuiranje najsloženijih slučajeva korupcije u BiH.

TI BiH je u 2019. godini počeo **monitoring suđenja u predmetima korupcije** pred sljedećim sudovima: Sud Bosne i Hercegovine, Kantonalni sud u Sarajevu, Okružni sud u Banjaluci, Kantonalni sud u Bijaću, Opštinski sud u Bijaću, Kantonalni sud u Tuzli, Opštinski sud u Zenici.

Suđenja prati **više od 20 studenata-monitora**, koji su prethodno prošli sveobuhvatne obuke od strane TI BiH, kako bi bili u mogućnosti da prate sve relevantne indikatore u vezi sa procesima. TI BiH je održao obuke za studente i o metodologiji praćenja suđenja, kao i načinu vođenja zagovoračkih kampanja. Studentima su predstavljeni zagovarački alati, mehanizmi djelovanja civilnog društva, kao i rad TI BiH.

Predmeti se odnose se na suđenja u vezi sa krivičnim djelima protiv službene dužnosti, kao i na druga krivična djela korupcije, poput ona protiv privrede i platnog prometa. U okviru ovog monitoringa studenti prate suđenja u većim predmetima, kao što su Bobar banka i Kemal Čaušević, te se imaju priliku upoznati sa optužnicama, načinom zastupanja optužnica i drugim krivičnopravnim institutima.

TI BiH će u narednom periodu objavljivati periodične izvještaje o monitoringu suđenja i tako uticati na povećanje transparentnosti sudova, te moći ukazivati na eventualne nepravilnosti ili propuste u radu pravosuđa u ovim predmetima.

INTEGRITET NOSILACA FUNKCIJA / SUKOB INTERESA

Imajući u vidu da je krajem 2017. godine, na inicijativu TI BiH, u parlamentarnu proceduru upućen Prijedlog Zakona o sukobu interesa u institucijama BiH, TI BiH je fokus aktivnosti u 2019. stavio na koordinaciju sa institucijama i međunarodnom zajednicom da se nacrt održi u proceduri i bude razmatran u Predstavničkom domu. Tokom cijelog perioda vršene su konsultacije sa međunarodnim organizacijama, donosiocima odluka, koordinacija sa drugim NVO koje djeluju u ovoj oblasti.

Iako Parlamentarna skupština BiH nije bila aktivna tokom gotovo cijele 2019. godine, Nacrt Zakona je ponovo u novom mandatu upućen u proceduru, te su nastavljene konsultacije radi prikupljanja podrške za njegovo usvajanje.

TI BiH je tokom 2019. pokrenuo i aktivnosti usmjerene na usvajanje novog Zakona o sukobu interesa FBiH. Aktivno je bio uključen u kreiranje nacrtu Zakona, čiji proces je vodila Britanska ambasada u okviru projekta tehničke pomoći. Imajući u vidu da Vlada FBiH nije uputila Nacrt na usvajanje, TI BiH je pokrenuo aktivnosti da sa nacrtom Zakona upozna predstavnike Parlamenta FBiH, te je održao u više navrata konsultacije sa zastupnicima kako bi se ovaj nacrt uputio u proceduru. Između ostalog, Zakon je detaljno predstavljen predstavnicima 5 političkih stranaka u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH, te će u narednom periodu uslijediti dalje konsultacije za njegovu doradu i upućivanje u proceduru.

TI BiH je nastavio i javno ukazivati na potrebu usvajanja boljeg zakonskog okvira, kroz javne reakcije, saopštenja, ali i konkretne primjere kroz koje ukazivano na manjkavosti zakona na svim nivoima. U dva slučaja TI BiH je podnio prijavu protiv lica koji su istovremeno **narodni poslanici** i obavljaju funkciju **v.d. izvršnog direktora (Slavko Gligorić-Željeznice Republike Srpske i Dragan Čavić-Elektrokrajina)**. **Zakon o sprečavanju sukoba interesa u organima vlasti Republike Srpske** je ovdje nedvosmislen, te predviđa da izabrani predstavnici ne mogu u vrijeme dok vrše javnu funkciju i tri mjeseca nakon prestanka javne funkcije biti članovi nadzornog odbora ili direktori javnih preduzeća. Zakon ne pravi razliku između direktora i vršioca dužnosti direktora. Republička komisija za utvrđivanje sukoba interesa u organima vlasti Republike Srpske (Komisija) je u oba slučaja obustavila postupak utvrđivanja sukoba interesa, pod obrazloženjem da se radi o vršiocima dužnosti, što predstavlja funkciju privremenog trajanja (ili imenovanje na kraći period). U slučaju Dragana Čavića Komisija je zaključila i da je Elektrokrajina zavisno preduzeće u sistemu javnog preduzeća Elektroprivreda RS, te da kao niži oblik organizovanja nije javno preduzeće u punom kapacitetu.

TI BiH je Nadzornom odboru (NO) Javnog preduzeća Elektroprivreda Republike Srpske prijavio **Luku Petrovića** kojeg je ovaj odbor imenovao na mjesto v.d. generalnog direktora. Petrović istovremeno obavlja funkciju generalnog sekretara političke partije **Savez nezavisnih socijaldemokrata**, koja predstavlja izvršnu funkciju u stranci. Podsjećanja radi, **Zakon o javnim preduzećima Republike Srpske** jasno propisuje **nespojivost funkcija**, odnosno da za člana uprave preduzeća ne može biti imenovano lice koje obavlja izvršnu funkciju u političkoj stranci. NO je samo kratko odgovorio da su sva imenovanja u Elektroprivredi Republike Srpske vršena u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima.

TI BiH je Komisiji prijavio i **Milenka Vićanovića** koji je narodni poslanik i direktor javnog preduzeća Komunalac a.d. Bijeljina. Komisija je odbacila inicijativu TI BiH kao neosnovanu uz obrazloženje da je Vićanović direktor lokalnog javnog preduzeća, ta da Zakon u tom slučaju predviđa da su u sukobu interesa samo lokalni funkcioneri. Zakon, istina, predviđa sukob interesa za izabrane predstavnike, nosioce izvršnih funkcija i savjetnike u jedinicama lokalne samouprave samo u odnosu na javna

preduzeća koje je osnovala jedinica lokalne samouprave, ali ne postavlja takvo ograničenje za izabrane predstavnike na republičkom nivou. Komisija je na osnovu analogije zaključila da su narodni poslanici u sukobu interesa u slučaju javnih preduzeća samo onda kada se radi o preduzećima na republičkom nivou, što se nigdje izričito ne predviđa. Na ovaj način Komisija je dodatno suzila primjenu postojećeg zakona o sukobu interesa, koji se ionako odnosi na uzak krug lica i mogućih situacija.

TI BiH je podnio prijavu za sukoba interesa, odnosno **nespojivosti funkcija Nenada Nešića**, v.d. direktora JP „Puteva RS“ d.o.o. Banja Luka i **zastupnika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH**. TI BiH se sa obratio Komisiji za odlučivanje o sukobu interesa BiH koja još nije postupala po dostavljenoj prijavi, jer još uvijek nije formirana u novom sazivu, kao i Nadzornom odboru JP „Putevi Republike Srpske“ d.o.o. Banja Luka koji se proglasio nenadležnim dok Komisija ne sprovede proceduru utvrđivanja postojanja sukoba interesa.

Zbog neaktivnosti i odbijanja institucija da djeluju, TI BiH je konstantno javno ukazivao na ove primjere, naglašavajući potrebu usvajanja unapređenja zakona.

Kako bi se osiguralo postavljanje obaveza institucijama da unaprijede zakonski okvir, TI BiH je zagovarao i uvrštavanje ovih mjera u strateški okvir za borbu protiv korupcije, te su ove mjere uvrštene u nacrt Strategije i Akcionog plana za borbu protiv korupcije BiH, a kao rezultat intenzivnih aktivnosti sa međunarodnom zajednicom, postavljeno je i kao jedan od prioriteta u Mišljenju EK.

UPRAVLJANJE JAVNIM PREDUZEĆIMA I TROŠENJE JAVNIH SREDSTAVA

TI BiH je u toku 2019. godine nastavio rad na unapređenju dobrog upravljanja u javnim preduzećima. Kako bi doprinio transparentnosti javnih preduzeća i informisao građane o njihovom poslovanju, TI BiH je ažurirao najvažnije informacije za preko 300 javnih preduzeća koje, između ostalog, uključuju podatke o poslovanju, dobiti, gubicima, broju zaposlenih, sastavu upravljačkih tijela, primanjima članova uprave i nadzornih odbora, prosječnim primanjima zaposlenih, zaposlenih i raznim diskrecionim troškovima u javnim preduzećima, a sa ciljem povećanja transparentnosti u upravljanju, prevencije korupcije i većeg učešća javnosti u praćenju njihovog rada.

Platforma omogućava interaktivno pretraživanje i uporedno poređenje pojedinih javnih preduzeća na osnovu specifičnih pokazatelja, poput prihoda, troškova, troškova za plate, naknade upravnim odborima, troškova reprezentacije itd. Na osnovu najrelevantnijih nalaza, TI BiH je također izvršio sažetu analizu najistaknutijih javnih preduzeća u svakom od segmenata, kako bi pružio osnovu za daljnja istraživanja.

Prikupljeni podaci pokazuju da, bez obzira na poslovanje, mnoga javna preduzeća i dalje povećavaju broj zaposlenih i izdatke za plate. Prosječne plate zaposlenih u javnim preduzećima ni na koji način nisu povezane sa poslovnim rezultatima preduzeća. Isto se može reći i za primanja članova upravljačkih tijela, jer prikupljeni podaci pokazuju da većina direktora i članova uprave prima maksimalne plate koja im zakon dozvoljava.

Podaci se redovno ažuriraju tokom cijele godine, dok se od javnih preduzeća koji nemaju javno objavljene finansijske i revizorske izvještaje na svojim internet stranicama ili za koje ne postoje podaci na dostupnim platformama, isti su dobijeni putem zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

TI BiH je, po uzoru na TI ogranke u svijetu, uspostavio Forum poslovnog integriteta (FPI), namjenjen za komunikaciju, razmjenu mišljenja i iskustava svih koje interesuje oblast korporativnog upravljanja u javnim preduzećima, jačanja integriteta i borbe protiv korupcije. U sklopu FPI-a se pokreću teme, dijeli literatura i odgovora na pitanja koja mogu pomoći zaposlenicima javnih preduzeća u izradi planova integriteta, etičkih kodeksa, antikorupcijskih programa i drugih korisnih dokumenata.

Pored gore pomenutog, TI BiH je u 2019. godini nastavio sa jačanjem kapaciteta javnih preduzeća kroz razvoj i implementaciju robusnih antikorupcijskih programa. Istraživanja su pokazala da su principi korporativnog upravljanja u javnim preduzećima tek u začetku, te da još uvijek ne postoji dovoljno razvijena svijest unutar javnih preduzeća o značaju pravilnog upravljanja preduzećima u skladu sa najboljim praksama. S tim u vezi, organizovano je 8 dvodnevni obuka, u kojima su učestvovala 173 predstavnika ukupno 73 javna preduzeća u Republici Srpskoj, koji su imali priliku upoznati se sa principima korporativnog upravljanja, njegovom značaju za rad preduzeća, kao i ulozi svih karika u procesu upravljanja javnim preduzećem.

S druge strane, veliki broj javnih preduzeća u FBiH u prethodnom periodu nije ispunilo obaveze iz strateških antikorupcijskih dokumenata koje se odnose na izradu i implementaciju Planova integriteta. TI BiH je u toku 2019. godine finalizirao direktnu saradnju sa 10 javnih preduzeća u FBiH u okviru koje je 10 javnih preduzeća u FBiH pripremio i usvojilo planove integriteta i ispunilo obaveze proistekle iz strateškog okvira za borbu protiv korupcije.

Medijsko izvještavanje o poslovanju javnih preduzeća u BiH nije na visokom nivou. Novinari i mediji nemaju dovoljno informacija, resursa niti znanja za praćenje rada javnih preduzeća, te je vidljiv nedostatak istraživačkih priča o ovim pitanjima. Stoga je TI BiH tokom prethodne godine svoje aktivnosti usmjerio i u pravcu unapređenja kapaciteta novinara i medija za istraživanje o korporativnom upravljanju i poslovanju javnih preduzeća, te je organizovao i trening za predstavnike medija kako bi unaprijedio njihova znanja i ukazao na potrebu aktivnijeg izvještavanja o ovim pitanjima.

TROŠENJE JAVNIH SREDSTAVA

S obzirom da u Bosni i Hercegovini ne postoje objedinjene baze i registri pomoću kojih se može pratiti poslovanje javnih institucija, te generalno ne postoji dovoljna dostupnost informacija o radu istih, javnosti često nedostaju kredibilne i adekvatne informacije o načinima raspolaganja javnim sredstavima, zbog čega je TI BiH je pokrenuo web platformu transparentno.ba.

Osnovni fokus platforme je jačanje nadzora nad utroškom javnih sredstava kroz prikupljanje, istraživanje, objavljivanje podataka o javnim sredstavima, kao i identifikovanje potencijalnih spornih praksi. Provedeno je nekoliko istraživanja koja su, između ostalog, obuhvatala **korištenje interventnih sredstava, finansiranje medija iz budžeta, trošenje javnih sredstava kroz javne nabavke itd.**

Tako su rezultati pokazali da je ukupna vrijednost javnih nabavki uvećana je za 40 % u izornoj godini, u odnosu na prethodnu neizbornu godinu, dok Izvještaj Agencije za javne nabavke pokazuje da je vrijednost radova u izornoj 2018. godini povećana za 78,35 % u odnosu na prethodnu, neizbornu godinu. Primjere koji ukazuju na ovakvu praksu takođe su potvrdili i nalazi revizije, a ovakve primjere u kojima je dodatno utvrđena i nepravilna primjena Zakona o javnim nabavkama TI BiH je prosljedio Agenciji za javne nabavke na dalje postupanje.

Dalje, istraživanje o korišćenju [interventnih sredstava](#) zabilježilo je da su samo za mjesec dana izborne kampanje objavljena odobrenja sredstava iz budžetske rezerve budžeta Bosne i Hercegovine od preko devedeset hiljada maraka vjerskim zajednicama, raznim udruženjima i humanitarnim organizacijama, što je duplo više nego u istom periodu neizborne godine.

Kako bi se utvrdila eventualna povezanost uticaja nosilaca vlasti na uređivačku politiku javnih medija, analizirano je finansiranja medija iz budžeta tokom izbornih i neizbornih godina na svim nivoima tokom petogodišnjeg perioda (2014-2019). Dostupni finansijski izvještaji pokazali su da se udio vlastitih prihoda većine javnih medija značajno smanjuje, te da je zbog sve veće finansijske zavisnosti od budžetskih subvencija ozbiljno ugrožena i njihova uređivačka nezavisnost. Troškovi rada javnih medija drastično rastu iz godine u godinu, a osim plata i nagomilanih dugova iz javnih sredstava sve češće se plaćaju loše poslovne odluke, presude za klevetu i kazne za kršenje medijskog kodeksa. Budući da u BiH ne postoji sistem utvrđivanja budžeta javnih medija kojim bi se oni donekle zaštitili od samovolje lokalnih vlasti koje odlučuju o visini njihovih prihoda, trebao bi se redefinisati sistem budžetskog finansiranja medija, a moguća rješenja predložena su u analizi koju je TI BiH objavio.

Velika posjećenost portala i korištenje podataka, kao i prenošenja sadržaja sa istog, pokazatelj je da je javnost zainteresovana za pravovremene informacije o različitim aspektima utroška javnih sredstava.

PREVENCIJA KORUPCIJE U ZDRAVSTVU

U sektoru zdravstva, TI BiH je u partnerstvu sa organizacijom Centri Civilnih Inicijativa (CCI) započeo implementaciju projekta „Izliječimo zdravstvo“ čiji je cilj jačanje sistema prevencije i borbe protiv korupcije unutar javnih zdravstvenih ustanova, a sa fokusom na posebno rizične oblasti: upravljanje ljudskim resursima, javne finansije, sukob interesa i javne nabavke.

Sa ciljem utvrđivanja trenutnog stanja u zdravstvu urađena je „*Analiza pravno-institucionalnog okvira i politika prevencije korupcije u zdravstvenom sektoru BiH*“, koja pored zakonskog okvira i politika, analizira i antikorupcijske prakse samih zdravstvenih ustanova. Nalazi su pokazali da postoje značajni nedostaci kako u zakonskom okviru, tako i u provedbi politika, što predstavlja temelj za daljnje djelovanje TI BiH u ovoj oblasti.

U skladu sa tim, tokom 2019. godine uspostavljena je saradnja i potpisani su memorandumi o saradnji sa 15 javnih zdravstvenih ustanova sa kojima će u narednom periodu biti intenzivno rađeno na unapređenju internih akata i politika prevencije i borbe protiv korupcije. Javne zdravstvene ustanove sa kojima su potpisani memorandumi su: Kantonalna bolnica Zenica, Kantonalna bolnica „Irfan Ljubijankić“ Bihać, Dom zdravlja Doboj, Univerzitetski klinički centar u Tuzli, Univerzitetska bolnica Foča, Dom zdravlja Travnik, Dom zdravlja „Isak Samokovlija“ Goražde, Bolnica Gradiška, Dom zdravlja Lopare, Dom zdravlja Tomislavgrad, Opća bolnica Konjic, Dom zdravlja Banja Luka, Dom zdravlja Bijeljina, Opća bolnica „Abdulah Nakaš“ Sarajevo, Zdravstveni centar Brčko.

Jedna od oblasti koja je posebno prepoznata kao rizična za pojavu korupcije, a ima direktne i ozbiljne posljedice za prava pacijenata, jeste i transparentnost lista čekanja za specijalističke preglede. U cilju smanjenja rizika i unapređenja transparentnosti zakazivanja specijalističkih pregleda, tokom prethodne godine je aktivno rađeno sa Kantonalnom bolnicom u Zenici na uspostavi jedinstvenog softwera koji će unaprijediti transparentnost u ovoj oblasti, te smanjiti mogućnost za pojavu korupcije.

Također, prepoznat je nedostatak djelovanja organizacija civilnog društva na lokalnom nivou po pitanju prevencije korupcije u zdravstvu, te je tokom 2019. godine dodijeljeno 5 malih grantova organizacijama civilnog društva za praćenje aktivnosti u sektoru zdravstva. Tokom naredne godine će biti dodijeljeno još 5 grantova, te će se aktivno raditi na jačanju kapaciteta lokalnih organizacija prate i ukazuju na nepravilnosti u radu javnih zdravstvenih ustanova.

Obzirom da je sektor zdravstva u BiH u svim relevantnim istraživanjima prepoznat kao jedan od rizičnih sektora za pojavu korupcije, tokom 2019. godine značajne aktivnosti su bile usmjerene u pravcu zagovaranja za unapređenja zakonskog okvira i regulativa za prevenciju korupcije u ovom sektoru. S tim u vezi, održan je velik broj sastanaka sa predstavnicima izvršne i zakonodavne vlasti, kao i tijelima za borbu protiv korupcije na svim nivoima kako bi se u narednom periodu posebna pažnja posvetila pitanjima unapređenja transparentnosti, odgovornosti i integriteta u zdravstvenom sektoru.

TI BiH ŠKOLE I EDUKACIJE

TI BiH je i u 2019. godini nastavio sa održavanjem edukativnog programa pod nazivom **Škola Integriteta**, a koji se temelji na konceptu sistema društvenog integriteta koji je razvio Transparency International. Osnovni cilj Škole integriteta je razvoj i sticanja znanja i vještina potrebnih mladim aktivistima, budućim liderima za uspješan društveni angažman i djelovanje u javnom interesu na promovisanju i razvijanju kulture integriteta, odgovornosti i transparentnosti. Škola kombinuje akademski sa praktičnim pristupom, a njen cilj je razvoj i sticanja znanja i vještina potrebnih mladim aktivistima, budućim liderima za uspješan društveni angažman i djelovanje u javnom interesu na promovisanju i razvijanju kulture integriteta, odgovornosti i transparentnosti. Škola integriteta namijenjena je aktivistima organizacija civilnog društva, novinarima, aktivistima političkih partija, društveno angažovanim ili studentima završnih godina dodiplomskih ili poslije diplomskih studija koji su uključeni u istraživački rad.

Program Škole se sastoji od tri modula: Politika, država i društvo, građanin, ljudska prava i slobode i liderstvo i ekonomija, te je prvi modul održan u Sarajevu u novembru 2019. godine. Škola integriteta je izazvala veliko interesovanje među populacijom do 35 godina, a što se ogleda u preko 100 zaprimljenih prijava za učešće na ovom edukativnom programu.

U istom periodu TI BiH je nastavio sa **obukama mladih novinara o izvještavanju o utrošku javnih sredstava**. Predstavnici 10 medija su kroz višemjesečni program prošli obuke održane od strane iskusnih novinara i stručnjaka u oblasti javnih finansija, na principu mentorskog rada. Treneri su sa novinarima radili na identifikovanju potencijalnih priča i tema i provođenju istraživanja, a istraživanja/priče nastale kao rezultat obuka i mentorskog rada su promovisane od strane TI BiH i CAPITAL.ba koji su zajednički provodili ove aktivnosti. Tri najbolje priče/novinaru su nagrađene, te su one promovisane i na javnom događaju održanom u martu 2019.

Pored toga, TI BiH je organizovao i održavao brojne pojedinačne obuke prema institucijama, studentima, organizacijama civilnog društva, mladim političarima, itd. na teme borbe protiv korupcije, transparentnosti, integriteta, itd.